

Pääpiirteitä isäni Gustaf Fredrik Nykopp'in elämän vaiheista.

Isäni Gustaf Fredrik Nykopp'in elämän kaari oli monivaiheinen. Aluksi hän toukokuun 28. päivänä 1827 jo viidennellä ikävuodellaan jäi orvoksi äidistään Hedvig Mariasta, o.s. Krakau, ja sitten kahdennelatoista vuodellaan pois isänsä ja äitipuolensa hoidosta vieraisiin oloihin seuraavasta syystä:

Hollolaan kuuluvan kappeliseurakunnan pappina vuosina 1823–1834 oli 15.5.1794 syntynyt ja 6.6.1821 papiksi vihitty Karl Johan Weckmann, jolle isoisäni Nils Arvid Nykopp oli lainannut opintovelkojen maksuun kolmesataa (300) ruplaa. Kuna sanottu Weckmann sai määräyksen astua 1834 Enon kappeliseurakunnan kappalaisen virkaan eikä silloin ollut tilaisuudessa maksaa mainittua velkaansa, niin hän ehdotti saada suorittaa tuon summan siten, että veisi mennessään velkojan 14.9.1822 syntyneen pojan Gustaf Fredrikin Enoon, jossa antaisi hänelle opetusta oikeinkirjoituksessa, laskennossa ynnä muissa silloisten oppikoulujen oppiaineitten alkeissa. Asiaa harkittuaan päättivät pojan isä ja äitipuoli suostua Weckmannin ehdotukseen sitäkin suuremmalla syyllä, kun maaseudulla ei vielä silloin ollut kansakoulujakaan, ja kun poikakin tiedonhaluisena ilmaisi tahtovansa lähteä pappisedän ja hänen perheensä mukana heidän muuttaessaan Enoon.

Siten joutui Fredrik-poika vieraisiin oloihin keräämään itselleen kokemuksia vastaisen elämän varalle.

Kun kappalainen Weckman uuteen ympäristöön tullessaan ei kerinnyt, kuten luonnollista olikin, virkatehtäviltään aluksi kohdistaa huomiotaan kasvattinsa tiedonaikeiden kartuttamiseen kuin vain nimeksi. Sen sijaan piti hän varsinkin alkuaikoina poikaa etupäässä itsensä ja perheensä lähettinä. Aika riensi edelleen eikä Weckmanilla tuonnempanakaan riittänyt seurakuntansa töiltä aikaa, kuten oli sovittu, säännöllisten opinalkeiden jakamiseen.

Tästä oli luonnollisena seurauksena, että vuosien vierieessä papin perheeseen muka opiskelijana kuuluvasta asiapojasta tuli Enon pappilan renkipoika, ja kohtelu oli myös sen mukainen.

Tästä ei Fredrikin kodissa oltu tietoisia, kun kirjeistä, joita häneltä saapui, ei ilmennyt asian todellista laitaa, syystä, että pappi kontrolloi kirjeiden sisällön pitäen huolta siitä, ettei rivien välistäkään käynyt selville miten asia todella oli. Kun sanotun lisäksi kaikki posti silloin vielä kulki etupäässä nimismiesten virastojen ja pappilan kautta eikä, kuten myöhemmin, erikoisen postilaitoksen välityksellä, niin pojasta jo nuorukaiseksi kehittynyt Fredrik ei ollut tilaisuudessa kirjeissään kertomaan isälleen miten asiansa todellisuudessa olivat. Oli vain alistuttava oleviin oloihin. Kaikeksi onneksi oli pojalla hyvä musiikkikorva ja sointuva lauluääni sekä halu antaa äänensä kuulua tilaisuuksissa, joissa veisattiin virsiä ja hengellisiä lauluja laulettiin. Ennen pitkää tämä hänen taitonsa laulaa virsiä ja muitakin säveleitä herätti huomiota ympäristössä siinä määrin, että ruvettiin pyytämään häntä esilaulajaksi mm. kuolemantapauksien yhteyteen kodeissa kuuluviin tilaisuuksiin ja muihinkin hartaushetkiin, eikä pappi sitä paheksunut, vaan antoi siihen suostumuksensa, jopa suosittelevan häntä.

Sanoin edellä, kaikeksi onneksi, sillä asianomaiset hyvittivät häntä pistämällä kestityksen ohella hänen käteensä jonkun kolikon, jotka hän tarkoin tallensi vastaisen varalle.

Pastori Weckman sai v. 1839 määräyksen siirtyä Rautalammin kirkkoherran apulaiseksi ja antoi Fredrikin ymmärtää vievänsä hänetkin mukanaan sinne. Sen kuultuaan päätti Fredrik: sinne en lähde, sekä ryhtyi miettimään, miten päästä eroon Weckmanista, jonka oletti asettuvan vastahankaan jos ilmoittaisi päättäneensä palata kotiinsa Kärkölään.

Sattuipa sitten eräässä tilaisuudessa, jossa Fredrik oli saapuvilla, että miesten kesken tuli keskustelun aiheeksi piakkoin pidettävät Mikkelin-markkinat, jollaisilla jotkut heistä kertoivat käyneensä paikan etäisyydestä huolimatta joitakuuta kertoja hevoskauppoja ym. tekemässä. Seurueessa oli mukana eräs nuorehko isäntämies, joka tiedusteli, minkä kautta on lyhin tie Mikkeliin ja paljonko sinne on matkaa.

Kuultuaan vastauksen näihin kysymyksiin, päätti Fredrik kasvattajaltaan lupaa kysymättä lähteä jalkaisin puheena olleille noin puolentoista viikon päästä alkaville markkinoille toivossa, että tapaisi siellä jonkun Kärkölän kappelin emäseurakunnasta Hollolasta kotoisin olevan markkinamiehen, jonka kanssa pyytäisi päästä lähelle kotiansa.

Näissä aikeissa ryhtyi hän tuumasta toimeen. Koottuaan huomiota herättämättä vähäiset tavaransa ja rahasäästönsä kesäisin käyttämänsä kalakonttiin, kirjoitti hän kasvattajalleen kirjeen, jossa lyhyesti ilmoitti lähtevänsä jalkapantikassa isänsä luo Kärkölään sekä lausui muutamia kiitoksen sanoja saamastaan opetuksesta.

Kolmantena päivänä edellä kerrotun tapahtuman jälkeen hän nousi vuoteeltaan anin varhain aamulla toisten vielä nukkuessa, heitti kontin selkäänsä ja lähti kahta kättä heiluttaen taivaltamaan kohti Mikkeliä jätettyään asuintuvan pöydälle yllämainitun kirjeensä suljettuna ja osoitettuna.

Ilmojen ollessa koko matkan ajan suotuisia katkesi taival kuin leikiten vaikkei alussa matkaseuraa ollutkaan. Onni seurasi matkalaista kaiken aikaa. Jokaisessa asunnossa, mihin tiensä varrella poikkesi joko syötävää tai yöpymistilaa maksua vastaan kohteliaasti pyytäen, auliisti suostuttiin jopa toisin paikoin korvaukseltakin antamaan. Vastoinkäymisittä hän saapui Mikkeliin ensimmäisen markkinapäivän puolivälissä pirteänä ja uteliaana seuraten markkinavilskettä sekä kysellen, varsinkin hevosten myynti- ja vaihtokauppoja tekeviltä, tiesivätkö sanoa onko näillä markkinoilla ketään hevosmiestä Hollolasta. Ei kestänyt kauan, kun tehtyään taas saman kysymyksen eräälle hevoskauppoja tekevälle ryhmälle, eräs miellyttävän näköinen mies joukosta sanoi: ”Minä olen Hollolan Sairakkalasta ja on täällä muitakin hollolalaisia. Mutta kuka ja mistä sinä olet ja mitä varten meitä hollolalaisia kyselet.”

”Olen Kärkölässä asuvan Hämeessä ja Uudellamaalla maanviljelijästä omistavan Nils Arvid Nykopp'in poika, ja haluaisin päästä jonkun kyydissä lähemmäksi kotiani.”

”Tunnen isäsi. Tule kanssani kortteeripaikkaani tässä lähellä, niin saamme rauhassa keskustella ja sopia asiasta.”

”Kiitos, kyllä tulen,” lausui Fredrik, tuntien sydämessään Jumalan olleen armollisen ohjatessaan hänet miehen luokse, joka tunsi karkulaisen kaipaaman isän.

Saavuttua isännän kortteeripaikkaan, jossa hänen käytettävänä oli pieni huone, kysyi isäntä: ”Miten sinä nuorukainen olet joutunut näin kauaksi kotoasi?”

Vastaten kysymykseen kertoi Fredrik lyhyesti milloin ja minkä tähden oli joutunut Enon kappalaisen hoiviin sekä lisäsi, ettei isänsä tiennyt minkälaisessa asemassa kertojaa pidettiin sanotussa pappilassa. Oli tosin saanut kirjoittaa kotiinsa, mutta piti näyttää papille, mitä oli kirjoittanut. Siitä johtui, ettei voinut isälleen kertoa joutuneensa parina viimeisenä vuotena suorittamaan renkipojan tehtäviä opintojen jäädessä sivuasiaksi varsinkin viimeksi mainittuna aikana.

”Olotilani ollessa sanotonlainen ajattelin usein kotiani ja sinne pääsyä. Kun pari kuukautta sitten Enon kappalaiselle Weckmanille tuli määräys siirtyä Rautalammin kirkkoherran apulaiseksi ja hän ilmoitti tahtovansa viedä minut mukanaan sinne, muka opintojen jatkamiseksi, niin silloin päätin lupaa kysymättä lähteä jalkaisin taivaltamaan kohti kotipitäjääni.

Näin ollen, samalla kun kiitän Teitä minua tuntematonta kohtaan osoittamastanne hyväntahtoisuudesta, rohkenen nöyrimmästi pyytää, että palatessanne täältä kotiinne, ottaisitte minut kyytiinne siitä huolimatta, ettei minulla ole riittävästi rahaa kyydin maksamiseen. Uskallan kuitenkin vakuuttaa, että isäni, jonka tunnette, on maksava Teille sen minkä jään velkaa.”

Kuunneltuaan edellä kerrottua selostusta sanoi isäntä: ”Uskon mitä olet kertonut ja otan sinut mielelläni kyytiin. Ihmettelen vain, että pappi, jonka pitäisi ei vain sanoin, vaan teinkin olla esimerkkinä, on saattanut kertomallasi ja kokemallasi tavalla omaksi hyödykseen muka korvata isäsi hänelle antaman rahalainan. - Huomenna lähdemme täältä.”

Sen sanottuaan otti hän esille eväsvakkansa ruveten syömään ja sanoi: ”Tule aterioimaan, riittää täältä sinullekin,” sekä leikkasi turvatilteen ison vinkaleen leipää, jolle pani voita ja lihaakin. Tuskinpa olet tänään vielä syönytkaan. Syötyämme käymme tuolla tallissa katsomassa minkälaisen hevosen olen tänään ostanut myytyäni eilen illalla kotoa tuomani salvian. Sitten menemme markkinatouhua katsomaan.

Heidän kierrellessään kaupungilla aikoi Fredrik ostaa itselleen evästä loppumatkalleen, mutta isäntä esti sen, sanoen evänsä riittävän kahdellekin.

Aikansa katseltuaan markkinahumua, joka oli Fredrikille aivan outoa, palasivat he kortteeripaikkaansa, josta lähtivät yön levätyksensä toisen markkinapäivän valjetessa matkustamaan kohti Sairakkalaa, jonne saapuivat seuraavana päivänä vietettyään välillä olevan yön puolimatassa sijaitsevassa talossa, jonka kotiväen isäntä tunsi.

Perille tultua kiitti Fredrik kädestä pitäen isäntää ja kysyi kyytimaksua aikeen heti jatkaa matkaa kotiansa, jonne ei enää ollut täyttä kahta peninkulmaa. Tällöin isäntä sanoi: ”Maksusta ei puhuttakaan, eikä talosta lähdetä kuin torpasta. Käydäänpä tupaan katsomaan onko emäntäväellä jotain suuhunpantavaa. Haluan näet esittää sinut kotiväelleni, joitten antanet illan kuluessa kuulla niitä kauniita virsiä ja lauluja, joilla minua ilahduttit matkan varrella reessä istuessamme. Illalla käymme sitten saunassa, joka näkyy lämpiävän, ja otamme makeat löylyt ennen nukkumaan menoamme. Aamiaisen syötyämme saat sitten rientää kauan kaipaamaasi kotiin omaistesi luo.”

Kauniin päivän vallitessa seuraavankin päivän aamuna, aamiaisen saatuaan sekä hyvästelyään ja sydämellisesti kiitettyään rakkaaksi käynyttä isäntää ja hänen ystävällistä perheväkeään, heitti kertomukseemme kohde kontin selkäänsä ja lähti iloisin mielin kotiinpaluumatkinsa viimeiselle taipaleelle, joka suurimmalta osaltaan oli sankan metsän reunustamaa.

Kun tuli kotipitäjänsä Maavehmaan kylän aukean pohjoisosassa olevan tiheän asutuksen jälkeen laaja viljelysalue, jonka eteläiselle rajalle saavuttuaan näki kaipaamansa rakkaan kotinsa rakennukset, niin ilon ja kiitollisuuden vuolaat kyyneleet kihosivat hänen silmiinsä poskille valuen. Pian sen jälkeen kääntyi tie tämän matkalaisen silloiseen päämäärään.

Tultuaan lähelle kotinsa rakennuksia huomasi hän tallin oven olevan avoinna ja meni sinne ajatellen ehkä isä on tallissa, kuten olikin. Ovelle saavuttuaan ja nähtyään isänsä tervehti häntä sanomalla: "Hyvää päivää", johon isänsä vastasi ja kysyi, kuten oudolta ainakin, "Mistä ollaan ja millä asioilla liikutaan?"

Silloin oven luona seisvoja purskahti itkuun ja sanoi: "Eikö pappa minua enää tunnekaan?"

Mitä silloin tapahtui ei kaipaa selostusta.

Lähinnä seuraavina vuosina perehtyi selostuksemme kohde isänsä ohjaamana maanviljelystilojen hoitoon ja niissä esiintyviin töihin, joihin viimeksi mainittuihin otti innolla osaa kehittyen taitavaksi maanviljelijäksi ja ruumiinvoimiltaan kotipaikkakunnallaan jopa ulompanakin kerrassaan huomiota herättäväksi. Tapahtuipa voimansa näyte kerran Porvoossa hänen ollessa isänsä ja kotinsa naapuritalon omistajan Sederholmin kanssa viemässä hevosilla sen ajan mukaisesti etupäässä metsässä "leipähöyryllä" sahattuja lankkuja sanottuun kaupunkiin myytäväksi. Lankut myytyään menivät he ostajan kauppaliikkeeseen, josta, kun vain ani harvoissa maalaiskunnissa oli sekatarvakauppoja, ei Kärkölässäkään, ostivat taloudessa tarvittavien välttämättömien tarvikkeiden joukossa muun muassa muutamia säkkiä suoloja, menen kaupan suolamakasiinista niitä rekiinsä hakemaan.

Täällä saapuville tulleille ostajille muka näyttääkseen, että voima se on, joka tässä jyllää, esiintyi makasiinimies mahtailevan siirrellessään suolasäkkiä paikasta toiseen. Moinen esiintyminen harmitti Söderholmia ja hän sanoi: "Tuo ei ole mikään voimannäyte. Toista on, jos tälle tynnyripuulle, joka oli hänen vieressään, asetetun suolasäkin kantaa kainalossaan tuonne toiseen kerrokseen. Yksi sellainen on meistä kolmesta."

Tämän kuultuaan sanoi juuri siilon saapuville tullut mainitun kauppaliikkeen apulainen: "Lyön vetoa vaikka 50 ruplaa, että se jää tekemättä." - "Suostun vedonlyöntiehtokukseenne sanotusta summasta", vastasi Sederholm ja ojensi kätensä kauppa-apulaiselle sekä pyysi erään saapuvilla olevan isännän ajan tavan mukaisesti todistajana erottamaan vedonlyöjien kädet toisistaan.

Kun suolasäkki oli nostettu tynnyripuulle, niin saapuvilla olleiden katseet kohdistuivat seurueen vanhimpaan ja lyhyimpään, mutta tanakkarakenteiseen mieheen kertomuksen kohteen Fredrikin isään luullen häntä tuoksi voimamieheksi. Mutta ällistys oli suuri, kun veikkaaja Söderholm kääntyi lyhyeen sarkapäällysteiseen työturkkiin pukeutuneen solakan 21-vuotiaan matkatoverinsa puoleen sanoen: "No, Fredrik, pane töpinäksi ja vie tuo suolasäkki kainalossasi yläkertaan." - Suuremmitta eleittä siirtyi puhuteltu tynnyrin päällä olevan säkin luo ja kallistaen sitä kiersi vasemman käsivartensa sen ympärille tarttuen samalla turkkinsa liepeen sen puoleiseen kulmaan, oikaisi itsensä ja vei kun veikin saapuvilla olleitten ihmetellessä suolasäkin kainalossaan makasiinin toiseen kerrokseen.

Kuormattuaan ostamansa suolasäkit rekiinsä menivät matkalaiset jälleen kauppapuotiin, jossa häviölle joutunut vedonlyöjä tarjosi tapahtuman sankarille yllä mainitun summan, jota hän ei ottanut vastaan, vaan sanoi: "En näyttänyt voimiani rahasta, vaan siksi, että liikkeenne johto ohjaisi alaisiaan esiintymään asiakkaitaan kohden kohteliaina ja kaikin puolin avuliaina, eikä pöyhkeillen sitäkin suuremmalla syyllä, kun asiakkaisiinkin nähden pitää paikkansa supisuomalainen sananlasku: ei koiraa karvoihin katsominen."

Olettaisi kerrotun tapahtuneen vuosikymmenien kuluessa jääneen kokonaan unohduksiin, mutta niin ei kuitenkaan tapahtunut. Yllä kerrotusta voimannäytteestä oli kulunut kokonaista 35 vuotta, kun kertomukseni kohteen ollessa asioillaan Helsingissä, tuli hänen vastaansa Pohjois-Esplanaadin jalkakäytävällä suunnilleen hänen ikäisensä herrasmies, joka pysähtyen hänen eteensä sanoi kohteliaasti tervehtien: "Ettekö ole Nykopp?" - "Olen kyllä, mutta minulla ei ole kunnia tuntea teitä." - "Muistanette kai vielä sen Porvoossa tapahtuneen suolasäkin kainalossanne makasiinin toiseen kerrokseen kantamisen?" Minä olen se entinen kauppa-apulainen, joka hävisi vedonlyönnissä. Teidän kasvopiirteenne syöpyivät silloin niin tarkoin mieleeni, että nyt kun ensikerran sen jälkeen näin teidät, päätin vihdoinkin tavanneeni muistissani aina ihailemani miehen huolimatta karttuneista ikävuosistanne, kuten minunkin. Jos teille suinkin soveltuu, niin pyydän teitä tulemaan kanssani tässä lähellä olevaan asuntooni muistelemaan menneitä."

Saatuana myönteisen vastauksen paiskattiin kättä ja jatkettiin yhdessä matkaa kohti puhuttelijan, kauppias Schalinin (nimi epävarma) lähellä kauppatoria olevaan asuntoon, jonne saavuttua oli ennen pitkää tarjolla talon antimia jos jostakin lajista.

Kumpaisenkin kertoillessa toisillensa elämänsä vaihteitten pääpiirteitä sekä tuontuostakin maljoja maistellessaan meni aika kuin siivillä lentäen ja vasta kellon käydessä kymmentä tuntia iltasella huomasi kestittävä vihdoinkin jo olevan ajan lähteä kaupunkikortteeriinsa Korkeavuorenkadun 5 asuvan poikansa Hanneksen ja hänen perheensä luo, jossa näitten elämänvaihteitten kirjoittajakin oppikouluaikinsa alkuvuosina silloin asui.

Olimme ihmeissämme, kun isäämme ei ruvennut kuulumaan asuntoomme, vaikka asioilleen lähtiessään oli luvannut pian tulla takaisin. Vähältä piti, ettei veljeni mennyt poliisilaitokselta kysymään tiettiinkö siellä jotain

isästämme. Onneksi ei kuitenkaan lähtenyt, sillä kellon lähetessä kymmentä iltayöstä kuulimme vossikan, kuten pika-ajuria vielä siihen aikaan kutsuttiin, ajavan asuntomme porraspäähän. Velimies meni ulko-ovelle ja auttoi täydessä seilissä olevan isänsä huoneeseen sekä ryhtyi vaimonsa kanssa riisumaan häntä vuoteeseen panoa varten. Hän salli sen muuten tapahtua, mutta kun tuli vuoro liivien, joitten povitaskussa oli rahalompakko, päältä riisuminen, niin silloin hän pani tiukasti vastaan eikä antanut niitä ottaa yltään. Oli siinä määrin saamansa kestityksen vaikutuksen alainen, ettei luottanut rahainsa säilyvän muualla kuin omassa hallussaan.

Siirryimme viimeksikerrotusta tapahtumasta ajassa taaksepäin vuoteen 1844, jolloin tapaamme kertomuksemme kohteen Tuusulassa merikapteeni C.A.Gråån vuosina 1828–1854 omistaman Järvenpään (Träskända) laajan maatilan töitten johtajana eli pehtoorina. Sanottu maatila oli silloin pinta-alaltaan lähes 2.000 hehtaaria, josta noin puolet viljeltyä jaettuna lohkoihin.

Tämän laajan maatilan omistaja oli vaativa ja tavallaan omituinen herrasmies. Töitten johtajan oli jokaisena työpäivänä käytävä tarkastuksella kaikilla laajalla alueella olevilla mitä erilaatuisimmilla työmailla ja annettava niistä iltasella selostus omistajalle sinä hetkenä, milloin kutsu tuli saapua isännän puheille kuitenkin ennen määrättyä kellonlyöntiä, jolloin pehtoori oli vasta vapaa sen päivän talon tehtävistä.

Työnjohtajan käytettävänä oli kaksi ratsuhevosta, toinen aamu- toinen iltapäivää varten, jotta hän olisi kerinnyt selviytymään sanotusta tarkastusurakastaan ja lisäksi pitää tarkka kirjanpito työntekijäin joko ryhminä tai kunkin erikseen saavuttamista työntuloksista, olipa sitten kyseessä urakka- tai tavallinen päivätyö.

Voidakseen pimeänakin vuodenaikana helposti valvoa, ettei pehtoori iltaisin missään tapauksessa käynyt levolle tai luvatta poistunut asunnostaan ennen mainittua aikaa, vaikka hänellä toimensa puolesta sinä päivänä ei enää olisi ollutkaan mitään tehtävää, suvaitsi herra kapteeni määrätä, että pehtorin huoneen päärakennukseen näkyvästä ikkunasta sai kynttilän valo sammua vasta mainitun ajan jälkeen.

Sanotun määräyksen suhteen isäni veti kuitenkin pitemmän korren. Siihen aikaan käytettiin näet herraskartanoissa valon lähteenä pääasiallisesti kotona valettuja talikynttilöitä, jommoisia oli talon puolesta isänikin käytössä. Mennessään yölevolle ennen tuota määräaikaa kiinnitti hän kynttilään hankkimansa laitteen, jossa sammuttajasuppilon ohella oli kaksipiikkinen haarukka, jonka piikit asetettiin kynttilän sille kohdalle, mihin asti kynttilä sai palaa ennenkuin suppilo putosi liekin päälle sammuttaen sen silmänräpäyksessä.

Vaikka Järvenpään kartanon silloinen omistaja entisenä merikapteenina oli tottunut alaisilleen antamiensa käskyjen ehdottoman viipymättä suorittamiseen ja noudattamiseen, vaatien sitä tilanomistajanakin, niin oli hän kuitenkin läpeensä oikeudenmukainen ja hyväntahtoinen käskettävilleen. Sanotusta johtuikin, että palkollisensa ani harvoin muuttivat muualle ja sillonkin vain jostakin pätevistä yksityiskohtaisesta syystä.

Isänikin palveli kapteeni Grååta tasan viisi vuotta, jonka kuluessa hänestä oli jo tullut perheellinen ja kolmen lapsen isä solmittuaan 16.11.1845 avioliiton maanviljelijä Karl Hansson Björkellin ja Johanna Jaakopintyttären Tuusulassa 26.2.1827 syntyneen tyttären Sofia Björkellin kanssa, joka kuoli Kärkölässä 9.1.1914.

Kyllästyneenä aloitekykyisenä ja lisäksi jo perheellisenä miehenä olemaan jatkuvasti käskettävänä sanoi hän v. 1849 itsensä irti kapteeni Gråån palveluksesta ensiksi tulevasta laillisesta muuttopäivästä alkaen aikomuksena ainakin aluksi ryhtyä rakennuksien teon urakoijaksi ja niin hankkia siihen astisten säästöjensä lisäksi varoja oman kotikonnun rakennuksineen saamiseksi itselleen ja perheelleen.

Siitä huolimatta, että kapteeni Gråå, luvattuaan palkan tuntuvan korotuksen ohella isälleni muitakin etuja, jos suostuisi edelleenkin olemaan silloisessa toimessaan, ei isäni luopunut päätöksestään, jonka sanoi olevan tarkan harkinnan tuloksen.

Kun isäni miehuusikään päästyään rohkeni suhteellisen nuorena ruveta, niin suuren maatilan kuin Järvenpään kartano oli, vastuunalaiseksi hoitajaksi, se tuntui monen mielestä uhkarohkealta yritykseltä. Mutta toisin kävi, sillä vakuuttuneena sanonnan:

"Työ tekijänsä neuvoo" paikkansa pitävyyteen, hän tarttui tositoimin tehtävänsä.

Alussa hänestä tosin tuntui, että isäntänsä oli kaikessa liiaksi täsmällisyyttä vaativa, mutta ennenpitkään katsantokantansa kyseellisessä suhteessa muuttui. Hän rupesi näet vaatimaan samaa talon työläisiltä niin työaikaan kuin -tapaan ja saavutuksiinkin nähden kartanon eri lohkoilla olevilla työmailla silloinkin, kun ei ollut saapuvilla työntekoa valvomassa. - Sanonnan maininnan yhteydessä kerrottakoon seuraava tapaus, josta vähällä oli koitua isälleni melkoisen vakava vamma.

Neljä kirvesmiestä oli pystyttämässä uutta aittariviä talon asuinrakennuksen läheisyyteen. Siihen tarvittavat hirret oli rekikelin aikana tuotu metsästä ja valmiiksi pälkättyinä (flankattuina) kasattu lähelle rakennuspaikkaa. Tullessaan silloin eräänä päivänä ratsastaen aamupäiväkierrokseltaan näki isäni matkan päästä sanottujen miesten häärivän kasasta vierittämänsä hirren äärellä asettaen sen alle kantamista varten kahta karikkaa, siirrellen niitä sellaiselle kohdalle, että muodostuisi kantajille tasapaino. Miesten ollessa sanotussa hommassa saapui isäni paikalle, hypähti ratsunsa selästä maahan ja sanoi: "Olette tekin muka miehiä. Väistyköö syrjään. Yksinhän minä tuon kokoisen hirren kannan." Sen sanottuaan nosti hän hirren latvapään ilmaan siirtyen tyveen päin, kunnes tunsu saavuttaneensa hirren tasapainokohdan, ja laski hirren olallensa sekä lähti miesten ällistyneenä ihmetellessä

astumaan rakennelman luo, jonne saavuttuaan pudotti olaitaan hirren niin varomattomasti, että se alasmennessään iski kantajansa lonkkaan aiheuttaen kuverevehdyksen.

Onni onnettomuudessa oli, että kapteeni Gråå sattui näkemään tapahtuman antaen heti määräyksen tallirengilleen valjastaa parivaljakko vaunujen eteen ja lähtien itse mukaan vei loukkaantuneen lääkärin luo Helsinkiin, josta sidonnan jälkeen palasivat samana päivänä takaisin.

Tässä edellä kerrotun tapahtuman seurauksineen aiheuttajana ei ollut halu voiman näytöksen antamiseen, vaan johtui se seuraavasta syystä: Palatessaan silloin aamupäiväkierrokseltaan tyytymättömänä työmailla saavutettuihin tuloksiin ja nähtyään kotikartanollakin kirvesmiesten työtehon olevan epätydyttävän, niin menetti isäni tavoiltaan poiketen itsehillintänsä ja toimi sen vuoksi kaikkea muuta kuin esimiehen arvolle sopivasti.

Ihmetellä täytyy, että isäni saamastaan vammasta täysin parani melkoisen nopeasti eikä siitä niin ollen ollut muuta seurausta kuin suusta suuhun paikkakunnalla kansan keskuudessa vuosikausia kulkeva maininta Nykoppnimisestä voimamiehestä senkin jälkeen, kun jo aikoja sitten oli perheineen muuttanut Tuusulan pitäjältä Nastolaan.

Että isäni irtisanoutuessaan kapteeni Gråån palveluksesta Järvenpään kartanon pehtoorin toimesta jo oli tietoinen tulevasta asuinpaikastaan ilmenee seuraavasta.

Ollessaan helmikuun 19. päivänä 1817 Porvoossa syntyneen sisarensa Lovisa Fredrika Dorotean solmiessa 6.8.1845 avioliiton merisotaväestä majurin arvolla eronneen Fredrik Adolf Ramsayn kanssa heidän vihkiäisissään morsiamen kodissa Kärkölässä, tutustui isäni Seestan kartanon omistajaan kenraali ja ritari Ehrnroothiin. Sanotun kartanon omistajan ollessaan keväällä 1848 matkalla Helsinkiin poikkesi hän Järvenpään kartanoon tapaamaan tuttavaansa kapteeni Grååta sekä samalla myös isääni, jonka tiesi toimivan sanotun maatilan pehtoorina. Iltasella pistäysi Ehrnrooth isäni luokse juttusille hänen asuntoonsa. Tällöin käytti isäni tilaisuutta hyväkseen tiedustellen olisiko Nastolassa mitään mahdollisuutta saada itselleen ja perheelleen asuinpaikkaa. Samalla hän ilmoitti vakaana aikomuksenaan olevan sanoutua irti nykyisestä toimestaan ja ryhtyä ainakin aluksi rakennusurakoitsijaksi ja siinä sivussa etsiä soveliasta paikkaa oman kotikonnun asuntoineen perustamiseksi.

Hetkisen asiaa mietittyään sanoi Ehrnrooth: "Lähellä pienen Kivijärven rantaa on maani alueella torpan rakennukset peltotilkkuineen asujitta", selostaen, mitä ja millaiset tuon torpan rakennukset olivat ja jatkoi: "Sen voit saada käyttöösi siksi ajaksi, kun löydät itsellesi perheinesi paikan aikomallesi kotikonnullesi." Mielihyvin suostui isäni tehtyyn ehdotukseen ja ilmoitti siirtyvänsä perheineen ja tavaroineen luvattulle asuinpaikalle heti seuraavan vuoden laillisen muuttopäivän jälkeen, mikä sitten tapahtuikin molempain asiapuolten tyydytykseksi.

Isäni pyynnöstä suostui Ehrnrooth, ettei kerro kapteeni Gråålle mitään tapahtuneesta sopimuksesta, kun isäni oli päättänyt vasta seuraavana palvelusvuotenaan sanoutua irti kapteeni Gråån palveluksesta lain määräämästä muuttopäivästä alkaen. "Ole huoletta, sehän on meidän keskeinen asia", sanoi Ehrnrooth ja hyvästiksi lämpimästi äitini ja isäni kättä puristaen meni taas päärakennukseen kapteenin juttusille.

Nastolaan siirtymisajan lähestyessä päättivät vanhempani muuttoasioista keskustellessaan, että isäni ensin veisi perille perheen tavarat Siestan kartanon vanhempaini käyttöön lupaamaan kylmillä olevaan torppaan, jossa mahdollisesti esiintyvät puutteellisuudet korjattavaan asuttavaan kuntoon saapuisi hyvän rekikelin tultua hakemaan äitini lapsineen hänen Tuusulassa asuvien vanhempiensa luota, joitten luottivat ottavan heidät sanotuksi ajaksi hoiviinsa, kuten sitten tapahtuikin.

Muuttoajan lähetessä ollessaan eräänä iltana isäntänsä luona tavanmukaisella päivän tapahtumain selostuskäynnillä pyysi isäni maksua vastaan kapteeni Grååltä tavarainsa Nastolaan kuljettamiseen kaksi hevosta kuormattaineen ja ajajineen, johon pyyntiin suostuttiin auliisti.

Koitti sitten päivä, jolloin seuraavana päivänä aikaisin tapahtuvaa lähtöä varten isäni perheen muuttotavarat ja kapteeni Gråån runsain määrin lahjoittamat elintarvikkeet kuormattiin. Sanotun tapahtunutta nousi äitini lapsineen isänsä heitä kotiansa hakemaan tulleisiin ajopeleihin hyvästeltyään sitä ennen kädestä pitäen ja kiittäen kaikkia jäljelle jääpiä.

Luotuaan yleissilmäyksen tavaroistaan tyhjätyyn siihen astisen asuntonsa paikkoihin ja sovittuaan erään saapuvilla olevan vaimon kanssa huoneiston perinpohjaisesta siivoamisesta, otti hän kainaloonsa hoitamansa talon tilikirjat ja vei ne päärakennukseen isännälleen kapteeni Gråålle, joka oli kutsunut isäni lopputilille sekä nukkumaan seuraavan yönä hänen luonaan. Tilin saatuaan kysyi isäni paljonko on velkaa muuttotavarainsa kuljetuksesta Nastolaan. Ei mitään, vastasi kapteeni Gråå sekä lisäsi itse olevansa suuressa kiitollisuuden velassa sen johdosta, että nyt umpeen kuluneina viitenä vuotena oli saanut olla täysin levollinen laajan maatilan kunnollisesta hoidosta Teidän toimiessa töitten vastuunalaisena johtajana ja valvojana, kuten sanansa kuuluivat hänen liikutetuin mielin pusertaessaan isäni kättä.

Sen jälkeen siirryttiin kartanon tarjoiluhuoneeseen nauttimaan talon runsaita antimia sekä sen ohella ennen levolle menoa vaihtamaa ajatuksia menneistä ja tulevistakin suunnitelmista, varsinkin isääni kohdistuvina.

Seuraavana päivänä aamun sarastaessa lähtivät muuttotavarakuormineen kohti noin kymmenen peninkulman etäisyydellä Seestan kartanoa isäni, kaikkia saapuvilla olleita kädestä pitäen hyvästeltyään, edellä ajaen, ja kartanon vanha renki mukanaan takaisin tuloa varten toisen hevosen ohjaamiseen jo kykenevä nuori poikansa.

Matkalla kahdesti hevosia lepuutettuaan ja kaura-annoksen syötettyään saapuivat he illan hämyssä isoisäni vuoden 1849 alkupuoliskolla tohtori Beyersteinin jälkeläisiltä ostamaan Rauhamaahan Kärkölässä yöpyen siellä.

Kun isäni oli etukäteen kirjeellä ilmoittanut isoisälleni milloin matkallaan Nastolaan poikkeaa muuttokuormineen Rauhamaahan, niin siellä tiedettiin heitä jo odottaa saapuviksi.

Yön siellä levättyään kiirehtivät matkalaiset taas taipaleelle, jota oli vielä jäljellä lähes puoli neljättä peninkulmaa saapuen vähän jälkeen puolenpäivän Seostaan, josta heidät opastettiin isäni uudelle asuinpaikalle ja pyydettiin tulemaan kuormat purettuaan takaisin kartanoon ja yöpymään siellä.

Luotuaan yleissilmäyksen vastaisen kotinsa asuin- ja ulkorakennuksiin ryhtyi isäni saattajineen siirtämään muuttotavaroita kuormistaan katon alle jättäen niitten paikoilleen sijoittamisen seuraaviksi päiviksi. Kuormat purettuaan ja ulko-ovet lukittuaan palasivat he kartanoon. Siellä isäni sopivan tilaisuuden tullen kirjoitti äidilleni kirjeen saattajiansa perille toimitettavaksi kertoen mm. torpan rakennuksien olevan kunnossa ja asuinrakennuksen siistityn. Perillä ei siis ole muuta tehtävää kuin tavarain paikoilleen järjestäminen, ainakin toistaiseksi, ja emännän kotiin saattaminen, jonka lupasi panna toimeksi heti rekikelin tultua, mikä merkeistä päättäen ei liene kaukana.

Sitten tapahtuikin. Alkoi kuin tilattuna pakastamaan. Maa meni kovaan routaan. Kivijärvi sai lujan jääpeitteensä ja viikon kuluttua satoi lunta rekikeliksi asti. Tällöin lähti isäni kartanosta vuoraamallaan hevosella kuomurekineen hakemaan uuteen asuinpaikkaansa Tuusulaan jääneitä perheenjäseniä. Kolmannen päivän illansuussa saavuttiin isäni vuokraamaan torppaan, jonka tuvan ja kamarin lämmityksestä oli huolehtinut naapuritorpan tytär, siihen palkattuna, tyytyväisenä mutta matkanteosta väsyneenä, vietti perhe ensimmäistä iltaa uudessa asunnossaan takkaloisteen valossa, nauttien siinä eväitään illalliseksi. Takkatulen häädyttyä käytiin yölevolle lasten jo sitä ennen ollessa vuoteissaan unen helmoissa.

Pian tutustuttiin lähiseudun asukkaisiin ja perehdyttiin oleviin oloihin. Sen yhteydessä tiedusteli isäni olisiko kenelläkään joko Nastolassa tai sen lähipitäjissä suunnitteilla uutisrakennusten pystyttämistä seuraavan kesän aikana voidakseen tarjoutua niitten urakalla tekijäksi. Saatuaan muun muassa kuulla, että Hollolan silloisen Lahden kylässä Vesijärven eteläisen rannan läheisyydessä olevan Lahden kartanon omistaja Fellman on päättänyt rakennuttaa sanotun kartanon alueelle kaksi aittarakennusta, meni isäni mainitun Pelimannin puheille tuloksella, että rakennussopimus solmittiin ja vahvistettiin välikirjalla.

Päästyään näin hyvään alkuun ja saatuaan työstään kiitettävän arvostelun kertyi isälleni varsinkin Hollolassa rakentamistarjouksia enemmän kuin voi ottaa niitä suorittaakseen.

Ahkerana eränkävijänä samoili isäni metsästysaikana joutohetkinään laajoilla alueilla riistaa pyydystellen eikä turhaan, sillä melkein aina oli hänellä näiltä retkiltä kotiin tullessa repussa saalista, toisinaan yli oman tarpeenkin. Näillä retkillään kiinnitti hän maan vielä paljaana olleessa huomionsa myös kaikinpuolin edullisen maa-alan löytämiseen oman konnun saamista varten oston välityksellä.

Sellainen maapalsta löytyikin Hollolan pitäjän Uskelan kylän Tuomaalan metsäsaralta. Tämän palstan koillisella kulmalla oli rakennuksien paikaksi sopiva tasainen matala harjanne, jossa kasvoi rakennushirsiksi kelpaava tiheä mäntymetsä. Palstan muu osa oli etelään loivasti viettävää syvämultaista, helposti pelloksi raivattavaa maata.

Päästyään selville vanha-isäntä Hersalaisen olevan mainitun metsäpalstan omistajan ryhtyi isäni sopivan tilaisuuden tullen jonkun ajan perästä tultua hieromaan sanotun isännän kanssa kauppa palstan omistamisesta. Muutamien päivien kuluttua kauppa syntyikin. Isäni maksoi käteisellä sovitun kohtalaisen kauppahinnan, mutta hyväuskoisena valitettavasti ilman lain edellyttämää välikirjaa.

Päästäkseen lähemmäksi ostamaansa palstaa muutti isäni perheineen v. 1854 tammikuun 7. päivänä Nastolasta väliaikaisesti Hollolan Paimelan kylään, jossa hänellä oli käynnissä pari rakennusurakkaa. Näitten valmistuttua muuttivat he saman vuoden syystalvella palstan myyjän Hersalaisen taloon Uskelan Tuomaalassa asumaan.

Eräänä seesteisenä aamuna seuraavan vuoden tammikuun lopulla lähti isäni hiihtäen ostamalleen palstalle kirves, saha ja eväspussi olalla. Perille päästyään ripusti hän eväspussinsa männyn oksaan ja ryhtyi rakennushirsiä kaatamaan ripeässä tahdissa. Päivän hämärtyessä iltaan oli männikköön jo muodostunut melkoisen suuri aukko, jossa oli karsittuna joukko solakoita hirsii. Tyytyväisenä päivän saavutukseensa, joskin väsyneenä, palasi isäni perheensä luo sekä päätti huomispäivänä palkata avukseen pari tuntemaansa kirvesmiestä rakennuksen kehyksen väliaikaista pystyttämistä varten. Näin tapahtuikin.

Sitä seuraavana päivänä varhain aamusella lähettiin kolmisin jatkamaan rakennuspuitten kaatoa karsintaa sekä vieritettiin hirret kangilla pitkospuita myöten lähelle sitä kohtaa, jonka isäni oli suunnitellut tuparakennuksen paikaksi.

Ilmain ollessa seuraavinakin päivinä suotuisia jatkettiin puitten kaatoa ja ryhdyttiin niitä sitten piilulla veistämään seinähirsiksi sekä paksumpia leipähöyryllä laudoiksi ja lattialankuiksi sahaamista varten. Päiväin pidetessä alitettiin tilavan tuvan ja kaksi kamaria sisältävän asuinrakennuksen seinäin väliaikaiseen pystyttämiseen siirrettäväksi roudan sulattua isäni valitsemalle paikalle.

Kun viimeksi mainittu tuli tehdyksi, valmisti isäni omistamistaan kuivista ainespuista asunnossaan rakennukseensa ovet ja ikkunat kehyksineen. Siinä monen muun touhun ohella vierikin aika vuoden 1855 kesän alkuun, jolloin käytiin ripeässä tahdissa jatkamaan rakennustyötä. Heinäkuun loppuun mennessä saatiin tupa rakennus asuttavaan kuntoon sekä lisäksi pystytettyä välttämättömät ulkokuone rakennuksetkin.

Elokuun alkupuoliskolla siirtyi perhe, johon kuului jo kuusi lastakin, onnellisena omaan uuteen asuntoonsa, jonka tupaantuliaisiin oli kutsuttu rakentajain ohella joukko tuttaviakin.

Sanotun tilaisuuden päätteeksi ilmoiti isäni muutamien sydämellisin lausein omasta ja perheensä puolesta kiitoksensa ennen muita kaiken hyvän antajalle sekä lisäksi kaikille niille saapuvilla oleville, jotka tavalla tai toisella olivat olleet apuna hänen hartaan toiveensa, oman kodin saamiseksi, lopettaen puheensa veisaamalla sointuvalla äänellään kaksi kiitosvirren säkeistöä saapuvilla olleitten siihen yhtyessä.

Ennen seuraavan talven tuloa pantiin, ympäristön rakennusjätteistä raivaamisen ohella, hyvälle alulle osan palstaa pelloksi muokkaaminen omin voimin.

Kun isoisäni Nils Arvid Nykoppin vuoden 1849 alussa ostamalla Rauhamaa-nimisellä tilalla tulee olemaan merkityksensä isäni elämänsä selostukseni kahteen seuraavaan ja samalla viimeisiin jaksoihin, niin selostan tässä välillä mainitun rusthollin omistusvaiheita tuon oston jälkeen.

Jonkin ajan kuluttua möi isoisäni Rauhamaan rusthollin vävyllään, Heinolan pitäjän Nynäsin kartanon omistajalle, majuri Fredrik Adolf Ramsaylle, joka leskeksi jääneenä oli 6.8.1845 solminut uuden avioliiton isäni 9.2.1817 syntyneen sisaren Lovisa Fredrika Dorotean kanssa. Myydessään Rauhamaan edusti isoisäni itselleen ja vaimolleen elinikäisen yhteisen jakamattomana pysyvän eläkkeen, johon mm. sisältyi maatilan hallintaoikeus asuntona pääarakennus.

Välttääkseen lapsettomana ensimmäisen vaimonsa ja muitten sukulaistensa mahdollisia perintöriitoja ja samalla turvatakseen kuolemansa jälkeen toisen vaimonsa vastaisen toimeentulon, testamenttasi majuri Ramsay Rauhamaan (Pekkalan) rusthollin täydellä hallintaoikeudella tädilleni hänen elinajakseen.

Testamentin tekijän kuoltua 29.9.1853 muutti tätini pian sen jälkeen Nynäsistä Rauhamaahan, joka niin ollen pysyi Nykopp-suvun hallinnassa tätini kuolemaan asti, joka tapahtui 28.8.1901.

Sen jälkeen siirtyi Rauhamaan omistusoikeus senaattori Gyllingille, joka piakkoin möi sen maanviljelijä Nylanderille Kärkölästä.

Vanhempain aika omalla kotikonnullaan vierähti, kuten olivat odottaneet, edelleen viisi vuotta kaikin puolin onnellisesti kotoisissa tehtävissä ja askareissa. Kesäisin isäni raivasi siihen osaksi jo kykenevien kahden vanhimman poikansa Alfredin ja Ferdinandin kanssa uutta peltoa viljelykselle neljään tynnyrialaan eli kahteen hehtaariin asti. Sen ohella luontainen eränkävijäveri veti riistan pyyntiaikana isääni salolle hakemaan pataa pantavaa sekä pyydystämään turkiseläimiäkin, eikä suotta.

Äidillänikin riitti työtä pienokaistensa hoitamisen ohella enemmän kuin tarpeeksi, kun lapsilauma oli jo kahdeksanpäinen. Heistä tosin vanhin, 15-vuotias Sofia, ei enää ollut kotona. Hän oli näet tätinsä apulaisena Rauhamaassa. Pidäpä talousaskareitten sivussa moinen lapsijoukko jo yksin vaatetuksen puolesta puhtaana ja ehjänä, muusta puhumattakaan, niin siinä sitä äiti-paralla oli urakkaa. Sellaisen täyttämiseen pystyy vain äidin rakkauden ylläpitämä tarmo ja kestävyys.

Kuudentena vuotena, siis v. 1861, kasaantui vielä äsken onnellisen perheen olemassaolon taivaalle vastaan-käymisen synkkiä pilviä. Silloin näet maapalstan isälle myyjän, isäntä Hersalaisen kuoltua sai kateus ja ahneus vallan hänen perillisissään. Tavalla tai toisella päässeinä tietoisiksi siitä, ettei palstan myynnistä ollut olemassa kauppakirjaa, vaativat he ilman muuta isääni perheineen ja tavaroineen hädettäväksi perikunnalle muka kuuluvasta uutistalosta.

Tilanteen muodostuttua tällaiseksi kääntyi isäni etevän lakimiehen puoleen laihoihin tuloksiin sitäkin suuremmalla syyllä, kun palstan lopullisesta kauppahinnasta sovittaessa ja maksettaessa ainut saapuvilla ollut todistajakin oli kuollut. Kuultuaan asiassa isäni totuuden mukaisen selostuksen sanoi puhuteltu: "Jos teette valituksen häätopäätöksestä, niin siitä, tilanteen ollessa sellaisen kuin se valitettavasti on, ei teille ole mitään hyötyä, vaan päinvastoin lisämenoja. Sen sijaan neuvon teitä, kun voitte toteen näyttää kustannuksellanne ja

omalla työllänne saaneen aikaan alkuperäiselle omistajalle mitään tuloa tuottamattomasta metsäpalstasta kadehdittavan viljelysmaatilan hyvine rakennuksineen, turvautumaan kihlakunnanoikeuteen saadaksenne ehdottomasti täyden korvauksen työstänne ja menoistanne ko. palstalla."

Nojautuen sanontaan, parempi laiha sovinto kuin lihava riita, ei isäni ruvennut asiasta käräjöimään, vaan varmana Herran avusta heitti tilanteensa hänen haltuunsa ja ryhtyi ripeästi, joskin raskain mielin, toimiin voidakseen määräpäivänä v. 1862 ainaiseksi poistua perheineen ja tavaroineen rakkaaksi käyneestä hartaitten toiveittensa hedelmästä, omasta kodista viljelyksineen.

Muuttoa silmällä pitäen oli vuokrattu asuinpaikka Uskilan kylän Koukkilasta. Sinne muutosta ei tullutkaan tosi, sillä kaiken hyvän antajalla, johon perhe oli elonsa vaiheissa turvautunut, oli omat suunnitelmansa heihin nähden.

Kirjeenvaihdon välityksellä sai isäni sisar Rauhamaassa tiedon siitä, minkälaiseen tilanteeseen isäni perheineen oli joutunut.

Kun isoisäni, joka toimi tyttärensä hallinnassa olevan sanotun maatilan töitten valvojana korkean ikänsä ja lisäksi vielä vakavan sairastumisen vuoksi ei enää kyennyt talon töitä johtamaan, niin pyysi tätini isäni perheineen ja tavaroineen viipymättä muuttamaan Rauhamaahan töitten teettäjäksi ja valvojaksi.

Pyyntökirjeen perille saapuessa eivät vanhempani vielä olleet kerinneet muuttamaan Koukkulasta vuokrattuun asuntoon. Isäni kirjettä ääneen lukiessa vuodattivat vanhempani vuolaita kiitoksen kyyneleitä asian onnellisesta käänteestä oletettua paljon parempaan asuntoon.

Kun lapset saivat kuulla, ettei tarvinnutkaan muuttaa Koukkulaan, vaan päästään asumaan tädin luo Rauhamaahan, niin vauraimmat heistä käsiään taputellen ja hypellen ottivat omalla tavallaan osaa vanhempainsa iloon.

Tilanteen näin muututtua jälleen perheelle suotuisaksi päätti isäni keskusteltuaan asiasta äitini kanssa lähteä seuraavana aamuna hiihtäen vähän yli kolmen peninkulman etäisyydellä sijaitsevaan Rauhamaahan keskustelemaan sisarensa kanssa sinne muutosta ynnä muista asiaan liittyvistä seikoista. Vaikka häätämispäivään oli aikaa vielä kuudetta viikkoa, niin toivoi tätini kuitenkin muuton tapahtuvaksi mahdollisimman pian, kun isoisäni vanhana ja lisäksi sairaana ei enää kyennyt valvomaan talon töitä, joitten rempalleen meno jo oli ilmeinen. Keskustelun tulokseksi tuli: tasan viikon kuluttua lähettää tätini kolme hevosta isäni palkkaamien lisäksi tuomaan isäni perheineen ja tavaroineen Rauhamaahan, kuten sitten tapahtuikin.

Seurasi sitten isäni elämänvaiheitten viimeinen ja samalla pisin jakso. Hän toimi näet Rauhamaan rusthollin vastuunalaisena hoitajana lähes 21 ja puoli vuotta kuolemaansa asti, mikä tapahtui torstaina elokuun 29. päivänä 1883.

Toiminnastansa tuolta ajalta olisi paljon kerrottavaa varsinkin siitä, miten hän kohotti Rauhamaan viljelysalueet esimerkiksi kelpaavaan kuntoon alustalaistensa kunnioittamana ja rakastamana. Hän se oli, joka paikkakunnalla ensimmäisenä otti käyttöön kylvöheinän viljelyksen. Aluksi kyläläiset sen nähtyään arvelivat isäni menettäneen järkensä, kun kylvi paraaseen peltoon muka rikkaruohon siementä. Mutta sanotun kylvön tuloksen nähtyään tulikin toinen ääni kelloon. "Rikkaruohon siemenen kylvämisyjärjettämyys" tarttuikin tuota pikaa kylän toisiinkin maanviljelijöihin.

Isäni ja talon työläisten, olivatpa ne sitten torppareita, mäkitupalaisia, muonamiehiä, renkiä tai palvelijattaria, välinen suhde oli kerrassaan kitkaton, johtuen tavasta, jolla työssäolijoita kohdeltiin. Esimerkkinä siitä mainittakoon seuraavaa.

Työpäivän pituutta ei määrännyt yksinomaan kello, vaan työntuloksen saavutus. Muistan monen monituista kertaa elojen leikkuun tai heinänteon ajoilta isäni sanoneen tyytyväisenä työnteon tulokseen: "Riittää jo tältä päivältä, saatte mennä kotiin." Toisinaan, kun työssä oli vain miehiä, saattoi isäni istahtaa työpaikan läheisyyteen ja ottaessaan esille tupakkakukkaronsa sanoi:

"Hei miehet, tulkaapa panemaan tupakaksi." Ja täytettyään ensin oman piippunsa antoi pussinsa kiertää miehestä mieheen. Siinä sitä sitten jonkun aikaa vedeltiin kaikessa rauhassa savuja tyytyväisin mielin. Sanomattakin on työtähdin saaneen virikettä moisen tupakkataun jälkeen.

Sattuipa joskus niinkin, että oltaessa kaukoniityllä heinänteossa koko taivas meni pilveen vettä antaen. Tällöin oli mentävä latoon sateen suojaan, toisinaan loppupäiväksikin, saaden työläiset siitä kuitenkin lukea hyväkseen täyden päivän palkkion eikä, kuten naapurikartanossa, vain osan siitä. Seurauksena sanotusta menettelystä olikin, että syntymäkodissani isäni eläessä vallitsikin käskijän ja käskettävien välillä molemminpuolinen sopu ja tyytyväisyys saaden aikaan hyviä tuloksia.

Edellä kertomastani lienee jo ilmennyt selostus esitykseni kohteen kannustimena kaikissa elämänsä vaiheissa olleen luja luottamus Jumalan johdatukseen. Niinpä hän saikin armon tietää kuolemansa hetken tunnilleen,

vaikkei siitä etukäteen kenellekään sanonut. Vuoden 1883 keväällä rupesi sydänvika häntä vaivaamaan, joutumatta silti vuoteen omaksi ja kyeten edelleenkin hoitamaan tehtäväänsä.

Sitten tapahtui yhtäkkiä käänne pahempaan päin. Sunnuntaina sanotun vuoden elokuun 25. päivänä menivät isäni ulos tavanmukaiselle päiväkävelyllään. Hetkisen kuluttua näimme hänen seisovan kyynärvarsiinsa nojaamassa sisä- ja ulkopihan väliseen porttiin. Siinä asennossa olemiseen ja päänsä liikkeistä päättäen luodessaan katseensa viimeisen kerran laaja työkenttensä eri suuntiin sekä lopuksi ylös korkeuksiin kului aikaa suunnilleen parikymmentä minuuttia. Sitten hän kävelykeppiinsä nojaten palasi huoneeseensa. Sinne päästyänsä pani hän sauvansa uunin loukkoon sanoen:

"Nyt sinä olet tehtäväsi tehnyt", sekä siirtyi sänkynsä laidalle istumaan pyytäen itseänsä auttamaan riisuutuessaan vuoteeseen menoa varten. Sinne päästyään ei hän hengittämisen vaikeuden vuoksi voinutkaan kauan kerrallaan olla makuuasennossa, vaan oli tuon tuostakin autettava istuma-asentoon. Muita tuskia ei hänellä ymmärtääksemme ollut, mutta siitä huolimatta olimme varmoja lähtöaikansa läheisyydestä. Sitä ajatellen kysyi hänen sisarensa:

"Etkö halua pappia puheillesi?" - "En, sillä ainoastaan usko auttaa." - Sen sanottuaan hän kääntyi meidän kolmen saapuvilla olevan poikansa puoleen ja sanoi: "Veljekset, rakastakaa toisianne."

Sairauden käännettä suuntaan tai toiseen tapahtumatta päästiin näin seuraavan torstain aamuun. Silloin kellon lähetessä kuutta kysyi isäni ensimmäisen kerran sairautensa aikana: "Paljonko kello on", tehden sitten saman kysymyksen säännöllisesti jokaisen tunnin kuluttua, viimeisen kerran neljännestä vailla kaksitoista päivällä. Tämän kuultuaan hän sanoi: "Oih, kun se aika ei jo tule".

Kellon lähetessä yhtä hän taas istui sänkynsä laidalla, siihen autettuna, ja näki ikkunasta käsin talon vanhan uskollisen rengin tulevan päärakennukseen. Tällöin hän iloisin äänin sanoi: "Nyt on kello yksi, kun Kalle-Kustaa tulee syömään", ja katse kirkkaana ylöspäin kohotettuna kallistui vuoteelleen kädet ristissä.

Väen vielä ollessa aterialla päättyi rakkaan isäni mainen matka. Kuului vain syvä henkäys, kun sielunsa siirrettiin iäisen autuuden majoihin armon saaneena ja vastaanottaneena jättäen jälkeensä kauniin, esimerkiksi kelpaavan muiston omaistensa varten otettavaksi .

Edellä olevain pääpiirteittäin suurimman osan kirjoitti äidiltään aikanaan saamainsa tietojen perusteella muistiin ja viimeisen jakson omaan näkemykseensä nojaten kyseessä olevan perheen kuopus.

**Seinäjoella vuonna 1951.
Berndt William Rauhamaa.**

Muistelmat uudelleen puhtaaksikirjoitti mahdollisimman tunnollisesti toistaen ja vain ilmeiset lyöntivirheet korjaten Berndt William Rauhamaan (Kuu-ukin) pojanpoika Hannu Ilmari Rauhamaa 16.10.1984.